

Hon vågar att komma nära med hjälp av kameran. Nu möter du henne en gång i månaden i NWT:s Helg. Filmaren Sara Broos hittar inspiration i Berlin men hjärtat och livet finns i Fryksdalen.

Om det (o)vanliga

Det kändes som om pandemin höll på att klinga av, som att vi skulle kunna börja återgå till ett tillstånd som mer liknar det vi är vana vid.

En längtan tillbaka till lugn och ordning (även om det inte finns och aldrig funnits något sådant tillstånd) och till att kunna träffas och vara nära. Men det blev inte så. Nu ökar smittan kraftigt igen både i Sverige och flera andra länder. Men tiden före pandemin var ingen idyll. Kanske är det något annat än normaltillståndet vi borde längta till. Något vi ännu inte känner till. Ett nytt sätt att leva och vara, en tid utan höghastighet och överkonsumtion. Ett tillstånd där precis allt fortsätter som vanligt skulle kanske innebära vår undergång, i alla fall om man lyssnar på klimatforskare, David Attenborough och Greta Thunberg.

David Attenboroughs dokumentär på Netflix "A life on our planet" visar skrämmande siffror. För varje år minskar vildmarken i världen i rasande takt. De senaste femtio åren har två tredjedelar av vildmarken utplånats. Den naturliga världen håller på att helt försvinna. Endast 4 procent av världens djur är vilda. Vår enda räddning från en total katastrof som skulle innebära en för människan obebodlig planet är att återupprätta balansen menar han och ge plats för orörd vildmark igen. Människan har försökt skapa ordning i sin egen värld och därmed gett upphov till kaos i den naturliga världen. Hur fantastiska uppfinningar vi än åstadkommer så är vi beroende av den naturliga världen; av luften, syret, träden, djuren.

Vi kan inte köpa syre. Utan träden skulle vi kvävas.

David Attenborough var tidigare skeptisk till klimatförändringar. Desto mer angelägna och allvarliga känns därför hans varningar nu.

Han om nån, som varit överallt och med egna ögon sett de döda korallreven och människans ödeläggelse av vår planet, borde veta.

Vi måste inse att vi är en del av den naturliga världen, inte separerade från den, säger han; "Not apart from it but part of it".

Men han är ändå hoppfull. Om vi bara vill kan det ske underverk och naturen återhämta sig. Men då kvävs en aktiv förändring.

Coronapandemin har tvingat oss att stanna upp. WHO-chefen Tedros Adhanom Ghebreyesus menar att pandemins effekter kommer att kännas under de kommande årtiondena. Ingen (förutom möjligtvis Trump) vet hur och när och om det ska sluta. Ingenting är längre normalt och som vi känner det och kanske är

det nya normaltillståndet just det okända.

Vad är det för värld vi vill leva i och vad gör vi med vår tid på jorden? De upplysta gallerierna med neonskyltar och lockande musik och överflöd av prylar som ingen egentligen behöver, känns så förlegade, som om de tillhör en annan värld. Är det här vi vill spendera våra lediga stunder?

Ett minne. Jag går genom Stockholmsnatten. Klockan är kvart över tre. Bredvid mig går min nyfunna syriska väninna. Vi har varit på en konsert tillsammans. Det är hennes första gång i huvudstaden. Det enda hon hittills sett av Sverige är värmländsk landsbygd och hennes hem flyktingförläggningen. På Folkungagatan utanför Kellys har några killar börjat bråka över en tjej som står och gråter så mascaran rinner. Vingliga klackar, korta kjolar och lukten av alkohol och parfym som blandas med avgaserna från taxibilarnas tomgång. Spyror, asfalt, adrenalin, testosteron, cigaretter, utsmetat smink, köerna till snabbmatsställen med sitt skoningslösa skarpa vita ljus som avslöjar varje detalj. De elektroniska skotrarna som ligger utspridda som käglor över gator och torg och som de berusade snubblar över. En man vinglar fram mitt på Götgatan, en bil bromsar in och tutar och han sjunker ner på alla fyra och kryper fram. För vissa en helt normal lördagskväll runt Medborgarplatsen. För henne en chockartad upplevelse.

Jag tänker på vad man vänjer sig vid. När jag var tonåring innebar fest att hitta nån som kunde köpa ut en flaska renat brännvin på Systemet, sen blanda med Fanta och smuggla in i 1.5 liters petflaska på Kolsnäs, Folkparken i Sunne. Hitta nya lösningar för hur man skulle ta sig in i parken utan att betala inträde som man inte hade råd med. Stämpla av, vada genom genom vattnet eller gömma sig i en grön soptunna inne på området. En gång blev jag sittande över en timme i soptunnan, tills en vakt upptäckte

mig. Jag lyckades aldrig dricka så mycket att jag fick minnesluckor eller däckade men ofta var det nån som blev magpumpad eller misshandlad. Om man inte kom ihåg något hade man haft en kul kväll tyckte vissa. Katastrof efter katastrof inträffar av fylla och droger. Fruktansvärda olyckor, provocerat våld och mörka sidor av psyken som annars kan verka behärskade och "normala". Och allt detta var helt naturligt. Tills jag bytte miljö och insåg att det fanns andra sätt att ha fest på. Min kompis i Paris drack dyrt rödvin på hemmafester i paradvisningar när hon var sexton.

Man pratar om "hur folk brukar göra" och "den stora massan" eller "Svensson" men det är väl just vår särart och skillnaderna mellan oss som också gör oss unika? Förskjutningar kan ske långsamt. Social distansering har nästan blivit det vanliga nu. Att hålla avstånd och se varandra som potentiella smittspridare. Coronakrisen har stöpt om våra liv och vissa nya vanor kanske förhoppningsvis kommer finnas kvar, som att hålla vissa möten online, resa mindre. Vi måste kanske omdefiniera vår berättelse. Många berättelser bygger på just att bryta mot det vanliga, etablerade.

Du presenterar The ordinary world, världen som den ser ut, de vanor och rutiner som är kända, sen inträffar något som avviker från det vanliga. Något som rubbar balansen, "The inciting incident", händelsen som utlöser de förändringar och prövningar som berättelsens hjälte ska genomgå. Homeros Odysseen är ett klassiskt exempel, den äldsta bevarade grekiska och europeiska litteraturen. 12000 verser om Odysseus irrfärder under tio års tid på väg hem till sin ö Ithaka där han är kung. Ordet odysse har kommit att betyda en lång upptäcktsfärd.

Jag ser en utställning på Nationalmuseum i Stockholm; Arkadien; om idylliska landskap och förloade paradiser. En längtan bortom civilisationen, till en orörd och ren värld. Till fantasins och drömmarnas landskap. Det

handlar om myter och sagor, om människan och hennes relation till naturen. Enorma målningar med dekorativa tunga gulddramar främst från 1600-talets italienska och franska konstnärer, dominerar de stora salarna. I tider av misär och elände drömde man sig bort till det sorglösa livet och förföriska ideallandskap med porlande vatten och vilande herdar i soldränkta gläntor. Verklighetsflykt. Om tillvarons mening bortom civilisationen. Det vilda och naturliga, organiska. Det som är kontrasten till metall och neon och plast. En andäktig tystnad råder och de flesta går omkring försjunkna i sina egna världar. Därutöver på Blasieholmen dånar trafiken.

Jag tänker att jag inte känner mig hemma i den här tiden. Att jag längtar hem till landet. Att städer alltför mycket påminner mig om det vi har förlorat. Att jag i en stad förvandlas till konsument, som knappt kan gå någonstans utan att det krävs transaktioner.

Det är allhelgona. En tid då många besöker kyrkogårdar och tänker lite extra på de som inte längre finns. Och kanske också på vad man själv ska göra med denna gåva som ju livet faktiskt är.

Jag tänker att jag vill bli som David Attenborough om jag får uppnå en så hög ålder som 93. Att jag också vill ha kvar barnets blick och öppenhet och trots allt elände han är medveten om, känna mig hoppfull. Men de senaste femtio åren har två tredjedelar av den naturliga världen försvunnit. Så om allt fortsätter som vanligt i femtio år till är nog det enda man vet med säkerhet att det år 2070 kommer vara en värld vi inte kan föreställa oss. Som vi kanske inte ens kan leva i. Så när vi längtar till att allt ska "bli som vanligt" bör vi vara uppmärksamma på vad vi egentligen menar. Det finns ingen vanlighet att återvända till.

Sara Broos

